

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 20ής Νοεμβρίου 2003 *

Στην υπόθεση C-340/01,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Oberster Gerichtshof (Αυστρία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Carlito Abler κ.λπ.

και

Sodexho MM Catering Gesellschaft mbH,

παιρισταμένης της:

Sanrest Großküchen Betriebsgesellschaft mbH,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 1 της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 171),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. Gulmann, προεδρεύοντα του έκτου τμήματος, J. N. Cunha Rodrigues, J.-P. Puissochet (εισηγητή), F. Macken και N. Colneric, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: L. A. Geelhoed
γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η Sodexho MM Catering Gesellschaft mbH, εκπροσωπούμενη από τους G. Schneider και G. Loibner, Rechtsanwälte,

- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον J. Collins, επικουρούμενο από την K. Smith, barrister,

- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους J. Sack και H. Kreppel,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Sodexho MM Catering Gesellschaft mbH, εκπροσωπούμενης από τον G. Loibner, της Sanrest Großküchen Betriebsgesellschaft mbH, εκπροσωπούμενης από τον A. Walchshofer, Rechtsanwalt, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον J. Sack, κατά τη συνεδρίαση της 15ης Μαΐου 2003,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 19ης Ιουνίου 2003,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με διάταξη της 25ης Ιουνίου 2001, η οποία περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 10 Σεπτεμβρίου 2001, το Oberster Gerichtshof έθεσε βάσει του άρθρου 234 ΕΚ ένα προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 1 της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 171).
- 2 Το ερώτημα αυτό ανέκλυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Sodexho MM Catering Gesellschaft mbH (στο εξής: Sodexho), εταιρίας ομαδικής σίτισης, στην οποία έχει ανατεθεί με σύμβαση η διαχείριση της ομαδικής σίτισης εντός μιας κλινικής, και του C. Abler, βοηθού μάγειρα, και 21 άλλων μισθωτών του τομέα της σίτισης (στο εξής: C. Abler κ.λπ.), υπέρ των οποίων άσκησε παρέμβαση ο πρώην εργοδότης τους, η Sunrest Großküchen Betriebsgesellschaft mbH (στο εξής: Sanrest), εταιρία ομαδικής σίτισης στην οποία αμέσως πιο πριν είχαν ανατεθεί οι ίδιες παροχές βάσει παλαιότερης συμβάσεως που καταγγέλθηκε. Οι μισθωτοί αυτοί άσκησαν ενώπιον του Arbeits- und Sozialgericht Wien (εδρεύοντος στη Βιέννη δικαστηρίου εργατικού και

κοινωνικού δικαίου) (Αυστρία) αγωγή κατά της Sodexho, προκειμένου να αναγνωρισθεί ότι η σχέση εργασίας συνεχίστηκε με τη Sodexho βάσει του όπως έχει τροποποιηθεί Arbeitsvertragsrechts-Anpassungsgesetz (νόμος για την προσαρμογή της νομοθεσίας περί συμβάσεων εργασίας, BGBl. 459/1993, στο εξής: AVRAG), ο οποίος μετέφερε στο αυστριακό δίκαιο την οδηγία 77/187.

Το νομικό πλαίσιο

Το κοινοτικό δίκαιο

3 Κατά το άρθρο της 1, παράγραφος 1, η οδηγία 77/187 «εφαρμόζεται επί των μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων σε άλλο επιχειρηματία, οι οποίες προκύπτουν από συμβατική εκχώρηση ή συγχώνευση».

4 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 77/187 ορίζει:

«Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που δημιουργούνται για τον εκχωρητή από σύμβαση εργασίας ή από εργασιακή σχέση που υφίσταται κατά την ημερομηνία της μεταβίβασης, κατά την έννοια του άρθρου 1 παράγραφος 1, μεταβιβάζονται, εξ αιτίας της μεταβίβασης αυτής, στον εκδοχέα.»

5 Η οδηγία 98/50/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 1998, για την τροποποίηση της οδηγίας 77/187 (ΕΕ L 201, σ. 88), η προθεσμία για την εφαρμογή της οποίας έληξε στις 17 Ιουλίου 2001, μεταφέρθηκε στο αυστριακό δίκαιο το 2001, μετά τη διαφορά της κύριας δίκης, οπότε δεν έχει εφαρμογή.

Το εθνικό δίκαιο

- 6 Το άρθρο 3 του AVRAG, το οποίο επιγράφεται «Μεταβιβάσεις επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων σε άλλον επιχειρηματία», ορίζει στην παράγραφο του 1:

«Όταν μια επιχείρηση, μια εγκατάσταση ή ένα τμήμα εγκαταστάσεως μεταβιβάζεται σε άλλον επιχειρηματία (μεταβίβαση εγκαταστάσεως), ο επιχειρηματίας αυτός αποκτά την ιδιότητα του εργοδότη και υποκαθίσταται σε όλα τα δικαιώματα και όλες τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις σχέσεις εργασίας που υφίσταντο κατά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως.»

Η διαφορά της κύριας δίκης

- 7 Στις 2 Νοεμβρίου 1990, ο φορέας που διαχειρίζεται την ορθοπεδική κλινική Wien-Speising (στο εξής: διαχειριστής φορέας) συνήψε με τη Sanrest συμφωνία, βάσει της οποίας η Sanrest ανέλαβε την πλήρη διαχείριση της σιτίσεως εντός της κλινικής, με το να παρέχει στους ασθενείς και στο προσωπικό γεύματα και ποτά. Για τις έκτακτες παροχές έπρεπε να καταβάλλεται χωριστή αμοιβή.
- 8 Τα γεύματα έπρεπε να ετοιμάζονται στους χώρους της κλινικής. Στις υποχρεώσεις της Sanrest περιλαμβάνονταν, μεταξύ άλλων, η κατάρτιση καταλόγου των εδεσμάτων κάθε γεύματος, η αγορά, η αποθήκευση, η ετοιμασία των μερίδων και η μεταφορά τους στις διάφορες υπηρεσίες της κλινικής (εξαιρουμένης πάντως της διανομής τους στους ασθενείς), η διανομή στην τραπεζαρία του προσωπικού, καθώς και το πλύσιμο των πιάτων και ο καθαρισμός των χρησιμοποιουμένων χώρων.

- 9 Οι χώροι, το νερό, η ηλεκτρική ενέργεια και ο απαραίτητος μικρός και μεγάλος εξοπλισμός είχαν τεθεί στη διάθεση της Sanrest από τον διαχειριστή φορέα. Η Sanrest ήταν υπεύθυνη για τυχόν βλάβες και φθορές του εξοπλισμού αυτού.
- 10 Επί πλέον, η Sanrest είχε την εκμετάλλευση του κυλικείου που και αυτό βρίσκεται μέσα στην κλινική.
- 11 Εξ άλλου, μέχρι το καλοκαίρι του 1998, η Sanrest παρείχε σε εξωτερικούς πελάτες, και μεταξύ αυτών στον Kindergarten St. Josef, παιδικό σταθμό που βρισκόταν πλησιέστατα της κλινικής, έτοιμο φαγητό που ετοιμαζόταν στο μαγειρείο της κλινικής.
- 12 Κατά τα μέσα του 1998, μεταξύ του διαχειριστή φορέα και της Sanrest ανέκυψαν διαφωνίες, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα να αρνηθεί η δεύτερη να προβεί επί δύο μήνες στις παροχές που προέβλεπε η σύμβαση. Κατά το χρονικό αυτό διάστημα, η Sodexho παρέσχε την υπηρεσία σίτισης εντός της κλινικής, χρησιμοποιώντας ως βάση άλλους χώρους των δραστηριοτήτων της.
- 13 Με έγγραφο της 26ης Απριλίου 1999, ο διαχειριστής φορέας κατήγγειλε τη σύμβαση με τη Sanrest τηρώντας την προειδοποιητική προθεσμία έξι μηνών που προέβλεπε η σύμβαση αυτή.
- 14 Με έγγραφο της 25ης Οκτωβρίου 1999, ο διαχειριστής φορέας πληροφόρησε τη Sanrest, η οποία είχε ανταποκριθεί στη νέα πρόσκληση για υποβολή προσφορών, ότι η σύμβαση δεν θα της ανατεθεί, καθόσον ανατέθηκε στη Sodexho στις 16 Νοεμβρίου 1999.

- 15 Στη συνέχεια, η Sanrest υποστήριξε ότι πρόκειται για μεταβίβαση εγκαταστάσεως. Παρά ταύτα, κατόπιν αρνήσεως της Sodexho να αναλάβει τα υλικά, τα αποθέματα και τους μισθωτούς της Sanrest, η τελευταία μείωσε τα αποθέματα έτσι ώστε να μη μείνει τίποτα μετά τις 15 Νοεμβρίου 1999. Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει επίσης ότι η Sodexho δεν έλαβε από τη Sanrest ούτε κοστολόγια ούτε προγράμματα γευμάτων ούτε διαιτολόγια ούτε συνταγές ούτε και εκθέσεις σχετικά με την κτηθείσα πείρα.
- 16 Πέραν της σχετικής με την κλινική υπηρεσίας σιτίσεως, η Sodexho ανέλαβε, όσον αφορά τις άλλες δραστηριότητες της Sanrest, έξι έως δέκα είδη γευμάτων για τον Kindergarten St. Josef.
- 17 Με έγγραφο της 5ης Νοεμβρίου 1999, η Sanrest κατήγγειλε τις συμβάσεις εργασίας των μισθωτών της, με ισχύ από τις 19 Νοεμβρίου 1999.
- 18 Κατόπιν αυτού, ο C. Abler κ.λπ. άσκησαν ενώπιον του Arbeits- und Sozialgericht Wien αγωγή κατά της Sodexho προκειμένου να αναγνωριστεί ότι η σχέση τους εργασίας συνεχίστηκε με τη Sodexho βάσει των διατάξεων του AVRAG που αφορούν τις μεταβιβάσεις εγκαταστάσεων.
- 19 Η Sodexho υποστήριξε ότι, εφόσον αρνήθηκε να αναλάβει έστω και έναν μισθωτό της Sanrest, δεν υπάρχει μεταβίβαση εγκαταστάσεως. Προσέθεσε ότι δεν υφίσταται συμβατικός δεσμός μεταξύ των δύο εταιριών.
- 20 Πρωτοδίκως, το Arbeits- und Sozialgericht απέρριψε την αγωγή των C. Abler κ.λπ. Έκρινε ότι, μολονότι η έλλειψη συμβατικού δεσμού μεταξύ της Sanrest και της Sodexho δεν είναι καθοριστική και μολονότι αποφασιστική σημασία έχει μόνον η αλλαγή, στο πλαίσιο συμβατικών σχέσεων, του υπευθύνου για την εκμετάλλευση, εν

προκειμένω δεν υφίσταται μεταβίβαση μιας επί μονίμου βάσεως οργανωμένης οικονομικής μονάδας, νοουμένης ως οργανωμένου συνόλου προσώπων και στοιχείων το οποίο καθιστά δυνατό να ασκηθεί οικονομική δραστηριότητα με δικό της σκοπό και αποτελούσης χαρακτηριστικό της εννοίας της μεταβίβασης κατά τον AVRAG. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο εκτίμησε ότι δεν αρκεί το γεγονός ότι οι παροχές της Sanrest και της Sodexho είναι όμοιες.

21 Το Arbeits- und Sozialgericht διαπίστωσε ότι η Sodexho ανέλαβε μόνον τη δραστηριότητα της Sanrest που συνίστατο στο μαγείρεμα για την κλινική στους χώρους που είχαν τεθεί στη διάθεσή της. Εκτίμησε ότι δεν στοιχειοθετείται μεταβίβαση επιχείρησης, καθόσον δεν έγινε μεταβίβαση στελεχών, μεθόδων οργανώσεως της εργασίας, συνταγών ή διαιτολογίων, ούτε καν πελατών.

22 Κατ' έφεση, το Oberlandesgericht Wien (Αυστρία) δέχθηκε τα αντίθετα. Εκτίμησε ότι καθοριστικής σημασίας δεν είναι η φύση της εκχωρήσεως της εκμεταλλεύσεως, αλλά η αλλαγή του προσώπου που είναι υπεύθυνο για την τύχη της εκμεταλλεύσεως.

23 Το Oberlandesgericht εκτίμησε, λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας του Δικαστηρίου, ότι εν προκειμένω υφίσταται μεταβίβαση εγκαταστάσεως, καθόσον μεταφέρθηκε μια οικονομική μονάδα η οποία διατήρησε την ταυτότητά της και χαρακτηρίζεται από την άσκηση της δραστηριότητας καθώς και από τους αναγκαίους για την εκμετάλλευση χώρους και στοιχεία που διατέθηκαν προς τούτο. Κατά το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, η μεταβίβαση του προσωπικού αποτελεί συνέπεια και όχι προϋπόθεση της μεταβίβασης μιας εγκαταστάσεως.

24 Στη συνέχεια, η Sodexho υπέβαλε ενώπιον του Oberster Gerichtshof αίτηση «Revision» ισχυριζόμενη ότι δεν αγόρασε από τη Sanrest κανένα ενσώματο ή ασώματο στοιχείο εκμεταλλεύσεως, όπως αποθέματα, προγράμματα γευμάτων, διαιτολόγια, συνταγές, κοστολόγια ή εκθέσεις σχετικά με την κτηθείσα πείρα, ούτε καν ανέλαβε έστω και μέρος του προσωπικού της Sanrest.

25 Κατά τη Sodexho, το γεγονός ότι ένας νέος συμβασιούχος αναλαμβάνει μόνον τους χώρους και τον εξοπλισμό δεν σημαίνει ότι αναλαμβάνει μια οργανωμένη εργασιακή μονάδα, ώστε να πρόκειται για μεταβίβαση εγκαταστάσεως.

26 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Oberster Gerichtshof αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να θέσει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Πρόκειται για μεταβίβαση τμήματος εγκαταστάσεως υπό την έννοια του άρθρου 1 της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεως επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων, όταν ο διαχειριστής μιας κλινικής, ο οποίος μέχρι τότε είχε αναθέσει σε μια επιχείρηση ομαδικής σίτισεως την παροχή γευμάτων και ποτών στους ασθενείς και στο προσωπικό της κλινικής έναντι ποσού υπολογιζομένου βάσει της τιμής της ημερήσιας διατροφής ανά άτομο και είχε θέσει προς τούτο στη διάθεση της επιχείρησεως αυτής νερό και ηλεκτρική ενέργεια καθώς και τους αναγκαίους χώρους του (μαγειρείο της επιχείρησεως) και τον αναγκαίο εξοπλισμό, μετά την από τον ίδιο καταγγελία της συμβάσεως αυτής αναθέτει τα καθήκοντα αυτά και τα υλικά μέσα που ετίθεντο μέχρι τότε στη διάθεση της πρώτης επιχείρησεως ομαδικής σίτισεως σε μια άλλη επιχείρηση ομαδικής σίτισεως, χωρίς η δεύτερη επιχείρηση να αναλαμβάνει τα μέσα που είχε εισφέρει η ίδια η πρώτη επιχείρηση, δηλαδή προσωπικό, αποθέματα, έγγραφα σχετικά με την κοστολόγηση, τα είδη των γευμάτων, τα διαιτολόγια, τις συνταγές ή την κτηθείσα πείρα;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

27 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά στην ουσία αν το άρθρο 1 της οδηγίας 77/187 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η οδηγία αυτή έχει εφαρμογή σε μια κατάσταση όπου ο αναθέσας με σύμβαση την πλήρη διαχείριση της ομαδικής

σιτίσεως εντός μιας κλινικής σε έναν πρώτο επιχειρηματία λύει τη σύμβαση αυτή και συνάπτει, για τη χορήγηση της ίδιας παροχής, νέα σύμβαση με δεύτερο επιχειρηματία, όταν ο δεύτερος επιχειρηματίας, αφενός, χρησιμοποιεί σημαντικά ενσώματα στοιχεία του ενεργητικού τα οποία προηγουμένως χρησιμοποιούνταν από τον πρώτο επιχειρηματία και τα οποία τέθηκαν διαδοχικώς στη διάθεσή τους από εκείνον που τους ανέθεσε τη διαχείριση και, αφετέρου, αρνείται να αναλάβει τους μισθωτούς του πρώτου επιχειρηματία.

28 Κατά το άρθρο της 1, παράγραφος 1, η οδηγία 77/187 έχει εφαρμογή στις μεταβιβάσεις επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων σε άλλον επιχειρηματία, οι οποίες απορρέουν από συμβατική εκχώρηση ή συγχώνευση.

29 Η οδηγία 77/187 αποσκοπεί στην εξασφάλιση της συνέχειας των υφισταμένων στο πλαίσιο μιας οικονομικής μονάδας εργασιακών σχέσεων, ανεξαρτήτως της αλλαγής του ιδιοκτήτη. Κατά συνέπεια, το αποφασιστικό κριτήριο για την ύπαρξη μεταβιβάσεως υπό την έννοια της οδηγίας αυτής είναι το αν η εν λόγω μονάδα διατηρεί την ταυτότητά της, πράγμα που προκύπτει ιδίως από την πραγματική συνέχιση της εκμεταλλεύσεως ή την επανάληψή της (βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 18ης Μαρτίου 1986, 24/85, Spijkers, Συλλογή 1986, σ. 1119, σκέψεις 11 και 12, και της 11ης Μαρτίου 1997, C-13/95, Süzen, Συλλογή 1997, σ. I-1259, σκέψη 10).

30 Ωστόσο, για να έχει εφαρμογή η οδηγία 77/187, η μεταβίβαση πρέπει να αφορά μια επί μονίμου βάσεως οργανωμένη οικονομική μονάδα, η δραστηριότητα της οποίας δεν περιορίζεται στην εκτέλεση συγκεκριμένου έργου (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 1995, C-48/94, Rygaard, Συλλογή 1995, σ. I-2745, σκέψη 20). Έτσι, η έννοια της μονάδας παραπέμπει σε ένα οργανωμένο σύνολο προσώπων και στοιχείων που καθιστά δυνατή την άσκηση μιας οικονομικής δραστηριότητας η οποία έχει δικό της σκοπό (βλ., μεταξύ άλλων, την προαναφερθείσα απόφαση Süzen, σκέψη 13).

- 31 Η Sodexho υποστηρίζει πρώτ' απ' όλα ότι το γεγονός ότι η ίδια δεν ανέλαβε κανένα μέλος του προσωπικού της Sanrest αποκλείει κάθε μεταβίβαση μιας οικονομικής μονάδας που διατήρησε την ταυτότητά της κατά την οδηγία 77/187.
- 32 Στηρίζει τη συλλογιστική της στις αποφάσεις με τις οποίες το Δικαστήριο έκρινε ότι, σε ορισμένους τομείς όπου στην ουσία η δραστηριότητα στηρίζεται στο εργατικό δυναμικό, ένα σύνολο εργαζομένων τους οποίους ενώνει επί μονίμου βάσεως μια κοινή δραστηριότητα μπορεί να αποτελέσει οικονομική μονάδα. Κατά τη Sodexho, από τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι μια τέτοια μονάδα μπορεί να διατηρήσει την ταυτότητά της και μετά τη μεταβίβασή της, όταν ο νέος επιχειρηματίας όχι μόνο συνεχίζει τη σχετική δραστηριότητα, αλλά και αναλαμβάνει σημαντικό, από άποψη αριθμού και ικανοτήτων, μέρος του προσωπικού που ο προκάτοχός του χρησιμοποίησε ειδικά για τα καθήκοντα αυτά (βλ., μεταξύ άλλων, την προαναφερθείσα απόφαση Süzen, σκέψη 21, και την απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 1998, C-173/96 και C-247/96, Hidalgo κ.λπ., Συλλογή 1998, σ. I-8237, σκέψη 32).
- 33 Ωστόσο, για να καθοριστεί αν πληρούνται οι προϋποθέσεις της μεταβιβάσεως μιας επί μονίμου βάσεως οργανωμένης οικονομικής μονάδας, πρέπει να ληφθεί υπόψη το σύνολο των πραγματικών περιστατικών που χαρακτηρίζουν τη σχετική πράξη, στα οποία περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων το είδος της περί ης πρόκειται επιχειρήσεως ή εγκαταστάσεως, η μεταβίβαση ενσωμάτων στοιχείων, όπως τα κτίρια και τα κινητά, η αξία των άυλων στοιχείων κατά το χρονικό σημείο της μεταβιβάσεως, η ανάληψη σημαντικού μέρους του προσωπικού από τον νέο επιχειρηματία, η μεταβίβαση της πελατείας, καθώς και ο βαθμός ομοιότητας των δραστηριοτήτων πριν και μετά από τη μεταβίβαση και η διάρκεια τυχόν αναστολής των δραστηριοτήτων αυτών (προαναφερθείσες αποφάσεις Spijkers, σκέψη 13, και Süzen, σκέψη 14).
- 34 Τα στοιχεία αυτά αποτελούν, ωστόσο, μόνον επί μέρους πτυχές της επιβαλλομένης συνολικής εκτιμήσεως και, ως εκ τούτου, δεν μπορούν να αξιολογηθούν μεμονωμένα (βλ., μεταξύ άλλων, τις προαναφερθείσες αποφάσεις Spijkers, σκέψη 13, και Süzen, σκέψη 14).

35 Το εθνικό δικαστήριο, κατά την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών που χαρακτηρίζουν τη σχετική πράξη, πρέπει να λάβει υπόψη το είδος της περί ης πρόκειται επιχειρήσεως ή εγκαταστάσεως. Επομένως, η σημασία που πρέπει να δοθεί αντιστοίχως στα διάφορα κριτήρια για την ύπαρξη μεταβιβάσεως υπό την έννοια της οδηγίας 77/187 αναγκαστικά ποικίλλει αναλόγως της ασκουμένης δραστηριότητας, και μάλιστα των μεθόδων παραγωγής ή εκμεταλλεύσεως που χρησιμοποιούνται στη σχετική επιχείρηση, στη σχετική εγκατάσταση ή στο σχετικό τμήμα εγκαταστάσεως (προαναφερθείσες αποφάσεις Süzen, σκέψη 18, και Hidalgo κ.λπ., σκέψη 31).

36 Πάντως, η ομαδική σίτιση δεν μπορεί να θεωρηθεί δραστηριότητα που στην ουσία στηρίζεται στο εργατικό δυναμικό, καθόσον απαιτεί σημαντικό εξοπλισμό. Στην υπόθεση της κύριας δίκης, όπως σημειώνει η Επιτροπή, τα απαραίτητα για τη σχετική δραστηριότητα ενσώματα στοιχεία —δηλαδή οι χώροι, το νερό και η ηλεκτρική ενέργεια καθώς και ο μικρός και μεγάλος εξοπλισμός (ιδίως τα υλικά που είναι αναγκαία για την παρασκευή των γευμάτων και τα πλυντήρια)— ανελήφθησαν από τη Sodexho. Επί πλέον, η κατάσταση στην υπόθεση της κύριας δίκης χαρακτηρίζεται από τη ρητή και ουσιώδη υποχρέωση ετοιμασίας των γευμάτων στο μαγειρείο της κλινικής και, επομένως, αναλήψεως των ενσωμάτων αυτών στοιχείων. Υπό τις συνθήκες αυτές, η απαραίτητη για την ετοιμασία και τη διανομή των γευμάτων στους ασθενείς και στο προσωπικό της κλινικής μεταβίβαση των χώρων και του εξοπλισμού που είχε διαθέσει η κλινική αρκεί για να χαρακτηριστεί ως μεταβίβαση μιας οικονομικής μονάδας. Επί πλέον, είναι φανερό ότι ο νέος συμβασιούχος αναγκαστικά ανέλαβε σημαντικό μέρος της πελατείας του προκατόχου του, λόγω του δεσμίου χαρακτήρα της πελατείας αυτής.

37 Επομένως, η μη ανάληψη, από τον νέο επιχειρηματία, σημαντικού, από άποψη αριθμού και ικανοτήτων, μέρους του προσωπικού που ο προκατόχος του χρησιμοποίησε για την άσκηση της ίδιας δραστηριότητας δεν αρκεί για να αποκλειστεί η ύπαρξη μεταβιβάσεως μιας μονάδας που διατήρησε την ταυτότητά της υπό την έννοια της οδηγίας 77/187 σε έναν τομέα όπως η ομαδική σίτιση, όπου στην ουσία η δραστηριότητα στηρίζεται στον εξοπλισμό. Έτσι, όπως ορθώς σημειώνουν το Ηνωμένο Βασίλειο και η Επιτροπή, αντίθετη συλλογιστική θα αντιστρατευόταν τον κύριο σκοπό της οδηγίας 77/187, ο οποίος έγκειται στο να διατηρηθούν, ακόμη και παρά τη θέληση του προς όν η μεταβίβαση, οι συμβάσεις εργασίας των μισθωτών του μεταβιβάζοντος.

- 38 Στη συνέχεια, η Sodexho υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει συμβατικός δεσμός μεταξύ της Sanrest και της ίδιας.
- 39 Όμως, όπως έχει κριθεί κατ' επανάληψη, η οδηγία 77/187 έχει εφαρμογή σε όλες τις περιπτώσεις αλλαγής, στο πλαίσιο συμβατικών σχέσεων, του υπευθύνου για την εκμετάλλευση της επιχειρήσεως φυσικού ή νομικού προσώπου, το οποίο έχει αναλάβει συμβατικώς τις υποχρεώσεις του εργοδότη έναντι των εργαζομένων της επιχειρήσεως. Έτσι, για να έχει εφαρμογή η οδηγία 77/187, δεν είναι αναγκαίο να υπάρχουν άμεσες συμβατικές σχέσεις μεταξύ του μεταβιβάζοντος και του προς τον η μεταβίβαση, δεδομένου ότι η μεταβίβαση μπορεί να γίνει με τη μεσολάβηση τρίτου, όπως ο κύριος ή ο εκμισθωτής (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 7ης Μαρτίου 1996, C-171/94 και C-172/94, *Merckx και Neuhuys*, Συλλογή 1996, σ. I-1253, σκέψεις 28 έως 30, την προαναφερθείσα απόφαση *Süzen*, σκέψη 12, και την απόφαση της 24ης Ιανουαρίου 2002, C-51/00, *Temco*, Συλλογή 2002, σ. I-969, σκέψη 31).
- 40 Τέλος, η Sodexho ισχυρίζεται ότι το γεγονός ότι ο διαχειριστής φορέας μένει κύριος του χώρου εργασίας και του αναγκαίου εξοπλισμού για τη συνέχιση της δραστηριότητας εμποδίζει το να θεωρηθεί ότι μια απλώς και μόνον αλλαγή συμβασιούχου αποτελεί μεταβίβαση οικονομικής μονάδας.
- 41 Ωστόσο, από αυτό τούτο το κείμενο του άρθρου 1 της οδηγίας 77/187 προκύπτει ότι το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής καλύπτει όλες τις περιπτώσεις αλλαγής, στο πλαίσιο συμβατικών σχέσεων, του φυσικού ή νομικού προσώπου που έχει την ευθύνη εκμεταλλεύσεως της επιχειρήσεως και που, ως εκ τούτου, έχει αναλάβει συμβατικώς τις υποχρεώσεις του εργοδότη έναντι των εργαζομένων της επιχειρήσεως, χωρίς να έχει σημασία αν μεταβιβάστηκε η κυριότητα των ενσωμάτων στοιχείων (αποφάσεις της 17ης Δεκεμβρίου 1987, 287/86, *Ny Mølle Kro*, Συλλογή 1987, σ. 5465, σκέψη 12, και της 12ης Νοεμβρίου 1992, C-209/91, *Watson Rask και Christensen*, Συλλογή 1992, σ. I-5755, σκέψη 15).

42 Κατά συνέπεια, το γεγονός ότι τα ενσώματα στοιχεία που ανέλαβε ο νέος επιχειρηματίας δεν ανήκαν στον προκάτοχό του, αλλά είχαν τεθεί στη διάθεσή του από εκείνον που του είχε αναθέσει τη σύμβαση, δεν μπορεί να οδηγήσει στο να αποκλειστεί η ύπαρξη μεταβιβάσεως επιχειρήσεως υπό την έννοια της οδηγίας 77/187.

43 Κατά συνέπεια, στο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1 της οδηγίας 77/187 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η οδηγία αυτή έχει εφαρμογή σε μια κατάσταση όπου ο αναθέσας με σύμβαση την πλήρη διαχείριση της ομαδικής σίτισης εντός μιας κλινικής σε έναν πρώτο επιχειρηματία λύει τη σύμβαση αυτή και συνάπτει, για τη χορήγηση της ίδιας παροχής, νέα σύμβαση με δεύτερο επιχειρηματία, όταν ο δεύτερος επιχειρηματίας χρησιμοποιεί σημαντικά ενσώματα στοιχεία του ενεργητικού τα οποία προηγουμένως χρησιμοποιούνταν από τον πρώτο επιχειρηματία και τα οποία τέθηκαν διαδοχικώς στη διάθεσή τους από εκείνον που τους ανέθεσε τη διαχείριση, ακόμη και αν ο δεύτερος επιχειρηματίας έχει εκδηλώσει την πρόθεση να μην αναλάβει τους μισθωτούς του πρώτου επιχειρηματία.

Επί των δικαστικών εξόδων

44 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή, που υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκλυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με διάταξη της 25ης Ιουνίου 2001 το Oberster Gerichtshof, αποφαινεται:

Το άρθρο 1 της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεως επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η οδηγία αυτή έχει εφαρμογή σε μια κατάσταση όπου ο αναθέσας με σύμβαση την πλήρη διαχείριση της ομαδικής σιτίσεως εντός μιας κλινικής σε έναν πρώτο επιχειρηματία λύει τη σύμβαση αυτή και συνάπτει, για τη χορήγηση της ίδιας παροχής, νέα σύμβαση με δεύτερο επιχειρηματία, όταν ο δεύτερος επιχειρηματίας χρησιμοποιεί σημαντικά ενσώματα στοιχεία του ενεργητικού τα οποία προηγουμένως χρησιμοποιούνταν από τον πρώτο επιχειρηματία και τα οποία τέθηκαν διαδοχικώς στη διάθεσή τους από εκείνον που τους ανέθεσε τη διαχείριση, ακόμη και αν ο δεύτερος επιχειρηματίας έχει εκδηλώσει την πρόθεση να μην αναλάβει τους μισθωτούς του πρώτου επιχειρηματία.

Gulmann

Cunha Rodrigues

Puissochet

Macken

Colneric

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 20 Νοεμβρίου 2003.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

B. Σκουρής